

Min fars oplevelser af tiden op til og under krigen.

Erindringer fortalt af Anna Olsen.

Min far Christian Møller (24-5-1912 / 12-11-1998) blev født på Bornholm, som den ældste af en søskende flok på 9. I sin skoletid havde han mange små jobs, da det ofte var småt med pengene, fordi hans far ofte var arbejdsløs og hans mor derfor havde hårdt brug for det han kunne tjene til husholdningen.

Han kom ud at tjene ved landbruget som 14årig i 1926. De første år på Bornholm, men da depressionen begyndte at kunne mærkes, blev det umuligt at få arbejde på øen. Det sidste sted han arbejdede, kunne han ikke få sin løn, men bonden tilbød ham en kalv. Den tog min far imod, idet han vidste, at hjemme kunne den give mad på bordet.

Min far rejste nu til Sjælland. Her arbejdede han på flere store gårde. På en af dem, som lå i nærheden af Roskilde, hentede de hver dag køkkenaffald fra Sankt Hans Hospital. Dette gav, fortalte min far, flere pudsige oplevelser med de patienter der arbejdede i køkkenet.

Men også på Sjælland begyndte det at være småt med arbejde. Han gik nu arbejdsløs i en længere periode i København. På et tidspunkt oplyste de på arbejdsanvisningen, at han kunne få arbejde i Tyskland, og hvis han ikke ville det, mistede han sin understøttelse. Min far ville ikke ned og arbejde for Nazi-Tyskland, og han så ikke anden udvej end at rejse til Sverige. Her var han heldig at få arbejde, og var løst ansat forskellige steder i Skåne, frem til Danmark blev besat af tyskerne.

Ved krigens begyndelse fik alle danskere besked på at rejse hjem, da den svenske grænse ville blive lukket på grund af Sveriges neutralitet. Min far var blandt de sidste, der kom tilbage til Danmark før grænsen lukkede. Den løn han havde tjent i Sverige, måtte han ikke tage med til Danmark, men min far smuglede pengene ud af Sverige.

Ved udrejsen fik han en meget grundig kropsvisitering. Det eneste sted der ikke blev undersøgt var hans sokker, sikkert fordi det meste af dem kun var huller, og så mente tolderne ikke det var nødvendigt. Det var meget heldigt, for det var netop her han havde skjult pengene. I Sverige havde han fået adressen på en dame i Helsingør, som kunne veksle pengene om til dansk valuta.

Af den årsag at Danmark nu var besat, så han ingen grund til at blive i København. Han mente, det ville være bedre, at bosætte sig på landet og da en af hans søstre, boede i Jylland tog han derved. Turen til Jylland foregik på cykel, og i løbet af nogle dage nåede han til Århus, hvor hans søster og svoger boede.

Herfra tog han dagligt på ture rundt i omegnen på jagt efter arbejde. Midt på sommeren var han kommet til Riis ved Nørting, og her var han heldig at få arbejde på gården Østerriis. Her hørte han nogle dage senere, at en lille ejendom på 12 tdl. lige i nærheden var til salg. Han købte ejendommen og frem til, at han kunne overtage den i efteråret 1940, arbejdede han på gården Østerriis.

Ejendommen er beliggende Østerriisvej 5 ved Nørting og her boede han til sin død. (Min mor, som han blev gift med i 1946, solgte ejendommen i 2008. Den er i dag nedrevet og der er bygget nyt hus på grunden).

Ejendommen ligger tæt op af Frisenborgskoven mod vest, Lilleåen mod sydøst og med ca. 200m. til den jyske længdebane mod nordøst, og med en fantastisk udsigt mod Hinnerup og Søften ådal.

Min far var heldig da han købte ejendommen, at få job som mælkekusk og kørte hver dag mælk fra gårdene i Riis og Nørting til mejeriet i Korsholm.

De første år af krigen gik dagligdagen stille og roligt. Nyheder om krigen fik han kun fra avisen og hvad han fik fortalt eller så på sin daglige mælketur.

Her oplevede han, at nogle af bønderne sympatiserede med Hitler og nazisterne, de syntes at Hitlers "kæft, trit og retning", også skulle indføres i Danmark. En af dem, var endda så venlig, at han leverede kød og flæsk til Tyskerne. Over for dem, holdt min far meget lav profil, og talte kun om "vind og vejr", han viste jo ikke, hvordan deres kontakt til de danske nazister var.

Da der begyndte at blive rationering på mange ting, var min far cyklet ind til Århus med en halv gris bundet om livet. På det tidspunkt måtte man ikke indføre fødevarer i Århus, men min far havde gjort det, for at hjælpe den søster der boede der. Heldigvis blev han ikke opdaget.

Da englænderne bombede universitetet i Århus, havde min far tydeligt kunnet høre drønene, og på tilbageturen, var de kommet flyvende så lavt hen over ejendommen, at træerne havde bøjet sig for lufttrykket. Min far havde vinket til dem med sin kasket, for at fortælle dem: At hvad de så end havde bombet, så kunne det kun være godt.

Da Shellhuset i København blev bombet, var flyene også kommet flyvende meget lavt over ejendommen.

Krigen fik han tæt ind på livet, da danskerne begyndte at gøre modstand med sabotage af jernbanen.

Den første sabotage kender jeg ikke tidspunktet for, men far fortalte, at han midt om natten, blev vækket af en lyd, hvad det var, kunne han ikke sige, umiddelbart efter havde han hørt et drøn og set en person forsvinde ind i skoven. Han var så gået ud for at malke, og mens han malker høre han et drøn mere, meget kort efter holder Tyskerne i gården, de vil høre om han kendte noget til sabotagen. Min far fortalt, at han da havde været meget ræd, men det var lykkedes ham at overbevise dem om, at han ikke havde noget at gøre med det. Han var nu klar over, at det måtte være sabotører, der havde sprængt jernbanen i stykker.

En anden gang hvor han blev vækket af drøn, kikkede han ud af vinduet og så en person, halvt skjult ved den ene husgavl, denne havde holdt en finger for munden og rystet på hovedet. Min far havde hurtigt trukket sig tilbage. Han fik nu den ide, at røgte hos dyrene og så køre tidligt af sted på sin mælketur. Han var godt klar over, at han en del steder kom til at vente på, at bønderne blev færdig med at malke, men hellere det, end at skulle afhøres af tyskerne, for det ønskede han ikke at opleve igen. Dette gentog han, hver gang der blev lavet sabotage på jernbanen.

Efter flere sabotager, (en enkelt så voldsom, at min far blev så skræmt, at han ikke turde gå ud på dasset, men tisede ud af et vindue som stod på klem), oplevede min far at se flere sabotører/frihedskæmpere løbe over hans mark og ind gennem hans have og videre ind i skoven for at slippe væk.

Pludselig en dag kom der tyske mandskabsvogne kørende ind på gårdspladsen. En tysk officer sprang ud og forklarede min far, på nogenlunde forståeligt dansk, at de beslaglagde hans ejendom. Den skulle bruges til at huse en deling soldater, som skulle gå vagt langs jernbanen. Det lykkedes min far og en af hans søstre, som på det tidspunkt boede hos ham, hun gik på husholdningsskolen i Hadsten, at lave en aftale om, at et værelse og køkkenet kunne de have for sig selv. Det var de godt tilfredse med, for i spisekammeret stod saltkarret fuldt af kød og flæsk, da der lige var blevet slagtet og som min far sagde: Det skulle de sku' ikke ha' lov til at beslaglægge.

Min far fortalte, at det var en meget broget flok soldater som flyttede ind. En del af dem havde været ved østfronten. De blev sendt til Danmark for at komme sig, nogle var hårdt såret og mange af dem led af granatchok, hvilket kunne give sig udslag i nogle skrækelige episoder. F.eks. kunne de ved høje lyde løbe skrigende rundt, eller skyde vildt omkring sig, så min far følte sig bestemt ikke tryk ved at have dem boende. En stor del af dem led af konstant diarre, hvilket kunne give en del kø til dasset.

Ofte faldt min far i snak med den tyske officer, da han jo talte nogenlunde dansk. Han fortalte, at han ikke havde hørt fra sin familie i lang tid, så han var meget bekymret for, hvordan de havde det. De kom så tæt på hinanden, at officeren indrømmede, at han var meget imod Hitler og krigen og håbede at den snart var forbi.

En lidt pudsigt oplevelse havde de også. I vinteren 1943-44 var min fars søster kommet hjem fra Husholdningsskolen. Da hun kom ind opdagede hun, at nogle af soldaterne, havde sat sig ind i køkkenet for at spille kort, sikkert fordi der var dejlig varmt omkring komfuret. Dette havde fået min faster til at blive så vred, at hun uden at tænke, havde taget kosten, som stod inden for døren og havde jaget dem ud med slag, og sikkert også med nogle mindre pæne ord med på vejen.

Min far og hans søster, var nu meget bekymrede for hvilke konsekvenser denne episode ville få. Der skete dog heldigvis ikke andet, end at officeren sagde til min far, at det vist var en temperamentsfuld Hausfrau der boede der. Officeren var nok godt klar over, at det var soldaterne der havde overtrådt aftalen om, at køkkenet og et værelse måtte de ikke bruge.

Ved tyskernes ankomst til ejendommen, blev der forlangt, at min far skulle sørge for sovepladser til soldaterne, men hvor skaffer man madrasser til så mange, så min far hentede nogle store bunker halm, som han smed på gulvet og sagde, at det var hvad han havde.

Det tyske vagtmandskab, boede hos min far i over et år. Dog blev soldaterne løbende erstattet af nye, når man mente, at de var kommet sig så meget, at de kunne sendes tilbage til fronten. Hvert nyt hold der kom, var mere ynkeligt end det andet, de sidste var helt unge ja, nærmest store drenge og gamle mænd. Officeren blev også udskiftet, en af gangene med en, der ikke var så let at komme overens med.

Min far, som jo havde været vant til, at kunne tale med officererne, oplevede nu, at der ikke skulle siges noget dårligt om Hitler eller nazismen i Tyskland. Efter D-dagen, havde min far sagt til officeren, at Tyskland snart var kaput. Dette havde fået officeren til at hive sin pistol frem og stå med den i hånden, imens han spurgte min far hvad han mente. Min far svarede ikke, men vendte sig bare stille om og gik. Sidenhen fortalte han, at han de første mange meter ventede at få en kugle i ryggen. Efter den oplevelse blev min far meget forsigtig med hvad han sagde.

Det tyske vagtmandskab boede på ejendommen til efteråret 1944, herefter blev de indlogeret i Hinnerup. Min far kunne nu ånde lettet op og resten af krigen gik dagligdagen på ejendommen stille og rolig.

Vagten på jernbanen fortsatte til krigens slutning, nogle gange talte min far med vagterne, som ofte tiggede om mad. Min far havde ondt af dem og han solgte brød, ost og æg til dem, deres betaling var meget rundhåndet, for som de sagde: Hvad skal vi ellers bruge vores danske penge til, i Tyskland kan vi ikke bruge dem.

I marts 1945 talte han med en 70årig som gik vagt. Han kom fra Pommern, han fortalte grædende at han ikke anede hvad der var sket med hans familie og at alt i Tyskland var kaput.

I dagene fra den 6 – 10. maj hvor alle tyske soldater drog hjem, mødte han nogle ved mejeriet i Korsholm, bl.a. en der kom på løbehjul med 2 pund smør, for det mente han, der ville blive brug for i Tyskland. En anden kom med en kæmpe oppakning, til ham sagde min far, at han godt kunne lade tingene ligge her, for når han kom til grænsen skulle han alligevel aflevere det hele. Han blev så gal på min far, at han truede ham med sin pistol, men min far sagde til ham at i fredstid ville han blive dømt for mord, dette havde fået soldaten til at skynde sig videre.

Afslutningen på krigen blev meget trist for min far, fordi russerne bombede Bornholm. I lang tid viste han ikke om hans forældre, søskende eller andre i familien var kommet noget til, eller måske dræbt. Da han endelig fik brev fra øen, kunne han konstatere, at alle var sluppet fra bombningerne i god behold. Han havde i mange år det svært med, at hans fødeø blev glemt ved fredsslutningen d. 4.maj.

Efter krigen hentede min far nogle af de bortsprængte skinnestykker, som stadig lå på hans mark. Dem havde han liggende i mange år. Sidst i firserne indleverede han det største stykke til Besættelsesmuseet i Aarhus.